

Теорія і практика сучасної психології



2019 р., № 2, Т. 2

Збірник наукових праць

Головний редактор:

Заріцька В.В. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету

Заступник головного редактора:

Іванцова Н.Б. – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри практичної психології Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету

Відповідальний секретар:

Граєшина Т.А. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету

Редакційна колегія:

Свач Т.В. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри практичної психології Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету

Мільяєва В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, завідувач науково-дослідної лабораторії культури лідерства Київського університету ім. Бориса Грінченка

Солодухова О.Г. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Донбаського державного педагогічного університету

Сущенко А.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри управління навчальним закладом і педагогіки вищої школи Інституту управління Класичного приватного університету

Сущенко Т.І. – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри управління навчальним закладом і педагогіки вищої школи Інституту управління Класичного приватного університету

Зубов В.О. – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри практичної психології Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету

Шмаргун В.М. – доктор психологічних наук, професор, професор, завідувач кафедри соціальної роботи та психології Національного університету біоресурсів і природокористування України

Шульженко Д.І. – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психокорекційної педагогіки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Ковтун Р.А. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету

Іноземні члени редакційної колегії

Вишневська В.П. – доктор психологічних наук, професор, професор спеціальної кафедри Державного закладу освіти «Інститут прес-служби Республіки Білорусь» (м. Мінськ, Білорусь)

Lidia Lysiuk – доктор психологічних наук, доктор габілітований, професор кафедри педагогіки та психології Вищої школи економіки та інновацій у Любліні (м. Люблін, Польща)

Pawel Ostaszewski – доктор психологічних наук, професор, доктор габілітований, декан факультету психології Гуманітарно-соціального університету SWPS (м. Варшава, Польща)

Технічний редактор: Н. Ковальчук
Дизайнер обкладинки: А. Юдашкіна

ISSN 2663-6026 (Print)
ISSN 2663-6034 (Online)

виходить шість разів на рік

Сайт видання:

www.tpsp-journal.kpu.zp.ua

Засновник:

Класичний приватний університет
Свідоцтво Міністерства юстиції України
про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 17198-59688 від 27.10.2010 р.

Видавець:

Класичний приватний університет
Свідоцтво Державного комітету
інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України
про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3321 від 25.11.2008 р.

Журнал включено до переліку фахових видань з психологічних наук згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24.10.2017 № 1413.

Журнал індексується в міжнародних наукометрических базах даних *Index Copernicus International* (Республіка Польща), *Google Scholar*.

Видання рекомендовано до друку
та поширення через мережу Internet
Вченю радою

Класичного приватного університету
(протокол № 3 от 24.04.2019 р.)

Усі права захищені.
Повний або частковий передрук і переклад дозволено
лише за згодою автора і редакції.
При передрукуванні
посилання на збірник наукових праць
«Теорія і практика сучасної психології»
обов'язкове.

Редакція не обов'язково поділяє думки автора
і не відповідає за фактичні помилки,
яких він припустився.

Адреса редакції:
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 706.
Телефон/факс: +38 098 24 61 364.

Здано до набору 22.04.2019.
Підписано до друку 29.04.2019.
Формат 60×84/8. Цифровий друк. Тираж 150 пр.

© Класичний приватний університет, 2019

PhotoScan by Google Photos

<i>Н. А. Спиця-Оріщенко</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВ 7-Х, 8-Х, 9-Х КЛАСІВ НА ДОПРОФІЛЬНОМУ РІВНІ НАВЧАННЯ.....	141
<i>Н. В. Старинська</i> ПРОГРАМА РОЗВИТКУ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ.....	149
<i>В. В. Фурман, М. І. Андрієвська</i> НАСТАНОВИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЩОДО ҐЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ.....	153
<i>Н. В. Шавровська, Л. Н. Смалиус</i> УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО ЯК ІНТЕГРАТИВНЕ УТВОРЕННЯ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ.....	158
<i>О. О. Щербакова</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ АКАДЕМІЧНО ЗДІБНОГО УЧНЯ БАЗОВОЇ ШКОЛИ.....	163

СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

<i>Л. І. Залановська</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНІМ СЕРЕДОВИЩЕ.....	168
--	-----

ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

<i>О. О. Сергієнко</i> ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТUAЦІЙ УКРАЇНИ З ОЗНАКАМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДЧУЖЕННЯ.....	172
---	-----

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ; ЕКОНОМІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

<i>О. М. Харцій, І. О. Віденеєв, Т. О. Переvezona</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ З ЕФЕКТИВНІСТЮ УПРАВЛІННЯ	178
---	-----

H. В. Шавровська

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Л. Н. Смалиус

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО ЯК ІНТЕГРАТИВНЕ УТВОРЕННЯ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

У статті обґрунтовано важливість формування усвідомленого і відповідального ставлення молоді до батьківства. Основними завданнями статті є уточнення поняття «усвідомлене батьківство», визначення його критерій і показників прояву, а також окреслення перспектив формування усвідомленого батьківства в сучасної молоді. У процесі дослідження застосовано такі методи: спостереження, бесіда, методика «Незакінчені речення». Визначено основні критерії усвідомленого батьківства. За результатами дослідження запропоновано систему психологічної просвіти молодих людей на основі когнітивно-поведінкового підходу.

Ключові слова: усвідомлене батьківство, формування, критерії, інтегративне утворення.

Постановка проблеми. Провідним завданням психолого-педагогічної науки є формування здорової особистості, здатної до творчого саморозвитку, професійних досягнень. Проте менше уваги приділено одному з важливих аспектів життєвої реалізації кожної людини – батьківству, зокрема усвідомленому батьківству, адже суспільно-економічний, політичний, соціально-культурний розвиток держави залежить від якості не лише нинішнього молодого покоління, а й від прийдешнього.

Передусім окреслимо наслідки неналежного виконання батьківських функцій: сімейне насилиство; високий рівень дитячої смертності через недбалство чи легковажність батьків; шкода фізичному чи психічному здоров'ю дитини через релігійну фанатичність батьків; байдуже ставлення до почуттів та вчинків власних дітей, як наслідок, дитина може стати агресором або жертвою булінгу; загроза здоров'ю дитини через відмову батьків від медичних щеплень. Цей перелік можна продовжувати, проте прикро зазначати, що такі негативні явища стали незмінними атрибутами сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність вивчення проблеми батьківства зумовлена тим, що в психології сім'ї існує прогалина між вивченням чоловічо-жіночих стосунків та дитячо-батьківських взаємин. Тобто питанню підготовки подружжя, як і молодих людей загалом, до виконання батьківських функцій не приділяється достатньо уваги. Обов'язки батьків визначені статтями Сімейного кодексу України та Закону «Про освіту», які, однак, не містять чітких вказівок щодо регламентації батьківсько-дитячих взаємин.

У науковій літературі поняття «усвідомлене батьківство» розглядається паралельно з понят-

тям «відповідальне батьківство». Є різні підходи, які мають спільні точки дотику в трактуванні цих понять. Так, у соціологічних дослідженнях порушувалася проблема гендерної нерівності у виконанні батьківських функцій [1; 2]; у демографічному аспекті обґруntовується важливість розвитку феномена «відповідальне батьківство» [3, с. 11], в етичному, правовому, соціальному й економічному вимірах визначають етапи, структуру та складники відповідального батьківства [4, с. 75]. Окрім того, у літературі розглядається релігійний аспект (міцність подружніх стосунків, орієнтування батьків на спільне виховання дітей), медичний аспект проблеми (важливість грудного вигодовування, дотримання режиму щеплень). Згідно з ЮНІСЕФ, відповідальне батьківство охоплює окремі аспекти виховання дітей, наприклад, догляд за дітьми та їхньою поведінкою, безпечне середовище, емоційний та когнітивний розвиток

Отже, передусім поняття «відповідальне батьківство» передбачає юридичні, соціальні, економічні та моральні норми, що визначають відповідальність батьків перед державою й народом з вихованням своїх дітей. Проте якість дотримання цих норм значною мірою залежить від рівня психологічної освіченості батьків. У психолого-педагогічній науці проблему батьківства варто розглядати в дещо ширшій площині, ставлячи акцент на психологічній взаємодії батьків із дітьми, яка включає різні сфери діяльності. З огляду на це, ми вживамо поняття «усвідомлене батьківство». Його визначення в науковій психологічній літературі представлено не повною мірою, як і не описано цілісно його змістове наповнення. Науковці визначають усвідомлене батьківство як результат взаємодії батьків, спрямованої на створення спри-